

Saksfremlegg

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
		Ungdomsrådet
		Formannskapet
		Kommunestyre

KS Debatthefte 2026 - Tid for taktskifte

Kommunedirektørens innstilling

Kommunestyret vedtar å gi sine innspill til KS Debatthefte 2026 slik disse framgår av saksutredningen.

Saksopplysninger

KS inviterer hvert år kommunene og fylkeskommune til å gi innspill på aktuelle strategisk spørsmål som skal bidra til å utvikle ny politikk eller sette dagsorden. Dette gjøres via debatheftet. KS ønsker i år å få innspill til «*Debatthefte 2026-Tid for taktskifte*». Dokumentet bør leses i sin helhet og er vedlagt saken.

Innspillet fra Hustadvika kommune sammenstilles av KS Møre og Romsdal og tas med som beslutningsgrunnlag når KS Hovedstyre senere behandler temaene. Sammenstilling av svarene vil følges opp i kommende konferanser og generelt i det interessepolitiske arbeidet.

Vurdering

Kommunesektoren står overfor store utfordringer som krever raske omstillinger og tydelige politiske prioriteringer. Debattheftet i fjor handlet om forventningsgapet, et gap mellom hva som kreves og forventes av kommunesektoren og hva som er mulig å få til med ressursene som er tilgjengelig.

Da kommunestyre behandlet debatheftet i fjor var en tydelig på at også vi står ovenfor et forventningsgap, og at vi gjennom omstillingsprosessen vi hadde startet opp ville ta betydelige grep som ville få konsekvenser både for ansatte og brukerne. I fjor var spørsmålet om hvor grensen for tjenestene skal gå samt nivået på disse. Hva er «godt nok»? Det ble understreket at det blir viktig å realitetsorientere innbyggerne og brukerne våre om hva de kan forvente, sett opp mot dagens statlige finansiering av kommunene.

Årets debatthefte handler om hva kommuner og fylkeskommuner selv kan og bør gjøre nå for å redusere forventningsgapet og møte de store og dramatiske sikkerhetspolitiske endringene i verden og i Norge. KS vil utfra svarene vi gir, følge opp både med forventninger overfor nasjonale myndigheter og i annet interessepolitisk arbeid, samt som utviklingsaktør overfor medlemmene og som arbeidsgiverorganisasjon.

Kommunen har nå vært gjennom en stor omstillingsprosess, men vi opplever nok at forventningsgapet er like stort. Det vil derfor være viktig at kommunen tar tydelige valg om hvilke tjenestenivå vi skal ha og hva innbyggerne kan forvente.

Debattheftet inneholder mange punkter. Det er viktig at de folkevalgte diskuterer hvilke punkter de synes er viktigst å prioritere.

Taktskifte for bærekraftig velferd

Kommunesektoren står overfor store og økende utfordringer knyttet til befolkningsutvikling, arbeidskraft og økonomi. Antallet eldre vil dobles innen 2050, og kommuner og fylkeskommuner vil møte betydelige økonomiske og personellmessige begrensninger. Det er derfor avgjørende å foreta nødvendige prioriteringer, mobilisere innbyggernes ressurser og bruke tilgjengelige arbeidskraftressurser mest mulig effektivt, for å sikre at innbyggerne har tillit til et bærekraftig velferdssamfunn også i fremtiden.

For å møte utfordringene må endringstakten økes:

- Planlegge og forebygge bedre, for å bidra til at innbyggerne kan bo hjemme lengre og leve friske liv, for eksempel gjennom tilrettelegging av boliger og bomiljøer nær tjenestene.
- Godt samarbeid i kommuner og fylkeskommuner mellom folkevalgte og administrasjon, samt godt partssamarbeid.
- Godt samarbeid med lokalsamfunnet for å sikre at tiltakene blir mer treffsikre og øke forståelsen for nødvendige endringer.
- Digitalisering, innovasjon og forsøk for å skape bærekraftige tjenester. Nye teknologiske løsninger kan frigjøre arbeidskraft og gjøre hverdagen enklere for både ansatte og innbyggere, samtidig som de gir mulighet for bedre ressursutnyttelse.
- På selvstendig grunnlag vurdere tettere samarbeid og om det er mer hensiktsmessig å slå seg sammen med andre for å styrke fagmiljøer og rekruttering.
- Effektivisere og prioritere tjenestetilbudet i takt med befolkningsutviklingen. Kommunen må tilpasse omfang og innhold i tjenestene etter lokale behov og ressursgrunnlag, og vurdere hva som er "godt nok".

Nok arbeidskraft og riktig bruk av ansattes kompetanse er avgjørende for en bærekraftig velferd framover. For å mobilisere mer arbeidskraft er løsningene å inkludere flere i arbeidslivet, redusere sykefraværet, forlenge yrkeslivet og organisere arbeidet på nye måter. I tillegg er det mye å hente ved å mobilisere innbyggernes egne ressurser.

Kommunene har i økende grad tatt i bruk fleksible arbeidstidsordninger som langvakter og årsturnus (årsplan) for å sikre stabile tjenester og møte behovene til dagens arbeidstakere. Langvakter, ofte brukt i helger, gir mer stabil

bemannings, lavere sykefravær og bedre arbeidsmiljø. Årsturnus (årsplan) gir forutsigbare arbeidsplaner og bedre oversikt over ressursbruken.

Kommunene har gitt KS tydelige tilbakemeldinger om behovet for større handlingsrom til å planlegge og organisere arbeidstiden. KS har fulgt opp dette i samarbeid med partene, og jobber nå for nasjonale løsninger som gjennomsnittsberegning av arbeidstid og en sentral avtale om langvakter. Dette støttes av helsepersonellkommissjonen og er omtalt i regjeringens Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027.

Taktskifte for skjerpet beredskap

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa er mer alvorlig enn på lenge, og kommuner og fylkeskommuner har en sentral rolle som førstelinje i totalforsvaret. Hacker-angrep, påvirkningsaksjoner, klimaendringer og geopolitiske trusler stiller nye krav til beredskap og krisehåndtering.

Stortinget har behandlet totalberedskapsmeldingen, som understreker kommunenes ansvar for grunnberedskap og fylkeskommunenes koordinerende rolle, som bygger på NATOs syv grunnleggende forventninger til samfunnets motstandsdyktighet. Kommunene skal sikre kontinuitet i kritiske tjenester, robust kraftforsyning, mat- og vannforsyning, evakuering og transport, sivile kommunikasjonssystemer og helsetjenester – også i kriser og krig.

For å skjerpe beredskapen kan dette være aktuelle tiltak for kommunene og fylkeskommunene:

- Samarbeide tettere lokalt. Kommunale beredskapsråd og samarbeide med frivillige, næringsliv, politi og andre aktører styrker evnen til å forebygge og håndtere kriser, og gir bedre koordinering av ressursene.
- Rekruttere arbeidskraft. Ved krise eller krig kan staten beordre innbyggere til sivilt arbeid, men loven avklarer ikke kommunenes behov for personell, for å ivareta kritiske tjenester.
- Styrke befolkningens demokratiske motstandskraft. Tillit til myndigheter og lokalsamfunn og kildekritisk tenkning er en viktig beredskapsressurs mot digitale påvirkningsaksjoner og undergraving av demokratiet.
- Styrke egenberedskapen i lokalsamfunnet. DSB anbefaler at innbyggere skal klare seg minst én uke uten strøm og vann. Kommuner kan styrke beredskapen med å etablere alternative løsninger for drikkevann, mat, oppvarming og lokale beredskapslagre.
- Styrke den digitale sikkerheten og beredskapen. Kommunen bør sikre robuste digitale løsninger mot dataangrep og en beredskap for håndtering av alvorlige driftsavbrudd.
- Øve selv og sammen med andre. Felles øvelser med eksterne aktører gir bedre beredskap og øker samhandlingen i krisesituasjoner.

Spørsmål til drøfting

KS ønsker at kommunen diskuterer hvordan en kan handle, og har lagt fram følgende punkter for nærmere diskusjon:

1. Hva må vi gjøre i vår kommune de neste to årene for å øke endringstakten for bærekraftig velferd?

- a) Vi må evne å se fremtid opp mot nåtid og gjennomføre flere/store strukturelle og organisatoriske endringer som får konsekvenser for hvilke tjenester vi kan tilby, hvordan vi tilbyr disse, hvor de tilbys og nivået på tjenestene.
Det vil bli særlig viktig å legge en helhetlig plan for samlokalisering og utbygging av pleie- og omsorgssektoren
- b) Administrasjon og folkevalgte må jobbe tett sammen og skape forståelse og innsikt for at endringer er nødvendige i vår kommune
- c) Vi må knytte enda sterkere samarbeid med våre nabokommuner (evt. hele fylket) vedr. bruk av digitale løsninger slik at vi kan dra nytte av hverandre i større grad enn det vi gjør i dag.
- d) Vi må i større grad legge til rette for at innbyggerne kan klare seg selv.
- e) Utvikling av teknologi. Innbyggerne må i større grad benytte teknologi hjemme slik at belastningen på f.eks. helsetjenestene blir mindre (jfr. reportasje fra NRK M&R 27.11.25 som omhandlet kolspasienter som tar prøver av seg selv og sender disse digitalt til sykehuset)
- f) For at flere skal være i stand til å ta i bruk de digitale verktøy som finnes, er det viktig at de får opplæring. Her vil et samarbeid med skole og eldre og de som trenger hjelp kunne være en styrke.
- g) Vi må styrke kulturlivet og det frivillige arbeidet. Kommune og næringsliv må sammen finne løsninger på hvilke ressurser og tiltak som skal settes inn.
- h) Vi må ha ressurser nok til å drive forsøksvirksomhet og utvikling. I dag er vi så presset på bemanning at det ikke er rom for dette. Også her vil en måtte se på et større interkommunalt samarbeid for å dra nytteeffekten av hverandre. Dvs. skape robuste fagmiljø.

2. Hvordan kan vi i vår kommune de neste to årene ta i bruk og mobilisere de arbeidskraftressursene som finnes for å for å løse samfunnsoppgavene våre?

- a) Vi må få flere ut i arbeid og benytte den arbeidskapasiteten de har. Det må bli mere bruk av graderte sykemeldinger og vi må få tiltaksmidler som bidrar til at personer som har falt ut av arbeidslivet kan få prøve seg og «gå oppå» eksisterende bemanning. Tiltaksvirkemidlene må styrkes og kunne brukes mere fleksibelt.
- b) Vi må få til et tettere samarbeid med ungdomsskoler, videregående skoler, næringslivet og NAV med fokus på hvilke arbeidskraft vi har bruk for og hvordan vi stimulerer til at ungdom skal ta den utdanningen vi trenger for å utføre disse oppgavene.
- c) Innføring av ulike arbeidstidsordninger og fleksibel bruk av disse avhengig av hvilken livsfase en er i. Dvs. større fokus også på livsfasepolitikk.
- d) Stimulere til en mere aktiv seniorpolitikk. For å unngå at ansatte går av med tidlig pensjon må det være muligheter for retrettstillinger. I tillegg må pensjonister i større grad kunne arbeide. Det er imidlertid viktig at dette ikke fortrenger mulighetene for unge arbeidstakere til å komme seg inn på arbeidsmarkedet.
- e) Det er viktig at ungdom lærer seg å jobbe, og den ordningen som vi allerede har innført med sommerjobb for ungdom er et viktig tiltak.

Regelverket i dag forhindrer at mange unge som er fulle av entusiasme og arbeidslyst kommer seg ut i arbeid. Dette regelverket må mykes opp.

- f) KS og sentrale myndigheter må i større grad styre regelverkene slik at kommunene slipper å sitte på «hver sin tue» for å lage lokale særavtaler. Dette skaper i dag mye unødig ressursbruk og medfører store forskjeller kommunene imellom. F.eks. burde basistilskuddsordningen for legene, arbeidstidsordningen m.m være sentralt bestemt.
- g) Vi må se på hvordan vi organiserer arbeidsoppgavene for å utnytte kompetansen og kapasiteten bedre.

3. Hva må vi prioritere i vår kommune for å styrke beredskapsevnen – både i egen organisasjon og i lokalsamfunnet?

- a) Vi må utarbeide et godt og operativt planverk med tilhørende tiltakskort
- b) Vi må gjennomføre ROS-analyser for å avdekke hvor vi må sette inn tiltak
- c) Kvalitetssystemet vårt må utvikles og styrkes
- d) Vi må styrke den digitale sikkerheten og ha gode back-up løsninger. Vi må også styrke vår egen kompetanse på området selv om vi er med i ROR IKT.
- e) Vi må samarbeide med frivillige organisasjoner
- f) Vi må øve.

Økonomiske konsekvenser

Strategiske valg som vedtas kan gi store økonomiske gevinster.

Klima og miljøkonsekvenser

Ingen

Vedlegg:

- 1 KS Debattheft - 2026
- 2 Veien mot mandat til hovedtariffoppgjøret i 2026 - Informasjonsskriv